

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-11-1-132-143>

УДК: 378.4.091.12:005.962.131:35.072.1(477)

Ярошенко Ольга

Оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників: вітчизняний досвід і вектори розвитку в умовах автономії університетів

Анотація

Стаття розкриває оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників у вітчизняних закладах вищої освіти з позиції процесу і результату. Окреслено основні види оцінювання, що застосовуються у закладах вищої освіти. Результатами, одержаними під час аналізу наукових публікацій, нормативних документів й матеріалів анкетування викладачів та управлінців підтверджено масовість рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників, його першість з поміж інших видів оцінювання.

За наявними у відкритому Інтернет-доступі матеріалами здійснено порівняльний аналіз рейтингової політики 20 закладів вищої освіти різних регіонів України. З'ясовано, що у кожному університеті детермінантом рейтингової політики виступає стратегія розвитку, згідно якої оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників позиціонується як важлива процедура внутрішнього забезпечення якості вищої освіти і чинник стимулювання професійного розвитку викладачів.

На основі порівняльного аналізу нормативної бази, критеріїв, показників та процедур оцінювання, властивих різним закладам вищої освіти, виявлено спільні ознаки та особливості рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників. Розкрито особистісний та інституційний виміри значущості різнобічного оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників. Акцентується увага на сучасних показниках і проблемних питаннях оцінювання, виявлених у процесі вивчення вітчизняних практик. Наголошено на недостатньому використанні інформації, зібраної за допомогою рейтингового оцінювання з прогностичною метою.

Встановлено тенденцію оновлення критеріїв і показників рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників університетів. Виявлено об'єктивний взаємозв'язок між встановленням вагових коефіцієнтів рейтингового оцінювання основних видів професійної діяльності науково-педагогічних працівників (навчальної, наукової, методичної, організаційної, виховної) і пріоритетністю виду діяльності для університету на час проведення рейтингу.

Ключові слова: автономія, аналіз, досвід, науково-педагогічний працівник, показники рейтингового оцінювання, рейтинг, розвиток, оцінювання, якість вищої освіти.

Вступ

Сучасна діяльність закладів вищої освіти (ЗВО) спрямована на підвищення якості вищої освіти, досягнення досконалості у викладанні і навчанні, гідну участь у світових і національних рейтингах. За всім цим стоїть професійна діяльність науково-педагогічних працівників (нпп). З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» (2014) і затвердженням професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021) зростає роль оцінювання праці викладача. Пояснюється це тим, що, по-перше, оцінювання набуває статусу складника системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності і якості вищої освіти. Так, статтею 16

Закону України «Про вищу освіту» передбачено проведення щорічного оцінювання «науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб» (2014). По-друге, нещодавно прийнятий стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» окреслює перелік професійних компетентностей за трудовою дією або групою трудових дій, що забезпечують виконання зазначених у стандарті трудових функцій й водночас виступає орієнтиром оцінювання діяльності викладачів закладів вищої освіти (2021)

Проблема оцінювання діяльності викладачів набуває стратегічності в Європейському освітньому просторі у зв'язку з переосмисленням статусу викладання. Про це йшла мова на першому Європейському форумі з навчання і викладання (1st Forum European Learning & Teaching Forum of the European University Association, Paris, France, 28-29 September 2017), де тематикою сесійних обговорень стали визнання, сприяння та нагородження досконалості у викладанні, переосмислення статусу викладання і дослідницької діяльності. В рамках Програми вдосконалення викладання у вищій освіті України у Києві відбувся Форум «Досконалість викладання і навчання у вищій освіті». (Київ, 20-21 березня 2021). На ньому досвід Великої Британії та України з удосконалення викладання у вищій освіті був підданий обговоренню, в тому числі з позиції виявлення та оцінювання досягнутих викладачами результатів викладання і навчання. Тобто, досконалість викладання і навчання стають трендом сучасного Європейського освітнього простору.

Вітчизняні університети в рамках наданої їм автономії самостійно розробляють нормативні документи й інструментарій оцінювання. У зв'язку з цим зростає відповідальність ЗВО за прозорість, об'єктивність і повноту неупередженого оцінювання навчальної, наукової, методичної й організаційної діяльності викладачів.

Зважаючи на наведені вище факти, робимо висновок про актуальність вивчення досвіду оцінювання діяльності нпп, поширення та узагальнення його кращих практик у вітчизняних закладах вищої освіти. Потреба в цьому усіх суб'єктів освітнього процесу реально існує.

Аналіз попередніх досліджень з проблеми

Проведений аналіз наукових праць свідчить, що для наукової спільноти вітчизняний досвід оцінювання діяльності нпп ще не став предметом широкого обговорення і цілеспрямованого вивчення. Серед невеликої кількості публікацій переважно порушуються загальні питання, що стосуються суті, ролі, організації та проведення оцінювання професіональних досягнень тих, хто здійснює підготовку здобувачів вищої освіти. Поодинокими є статті, присвячені практиці оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників у конкретному ЗВО. Так, з досвідом оцінки ефективності діяльності науково-педагогічних працівників Київського національного університету технологій і дизайну (КНУТД) на основі особистих рейтингів знайомить ректор І. Грищенко (2016). Зазначивши, що в університеті рейтингове оцінювання здійснюється з 2011 року, він наголошує: натепер «Рейтингове оцінювання науково-педагогічних працівників в Університеті насамперед проводиться з метою підвищення якості освітнього процесу, створення конкурентного середовища серед нпп та структурних підрозділів Університету для стимулювання зростання рівнів професійної компетентності, підвищення ефективності науково-педагогічної роботи та розвитку творчої ініціативи шляхом нормування усіх видів робіт і моніторингу якості їх виконання за обраними показниками» (Грищенко, 2016:157). Аналіз статті вказує на

розвинену систему матеріального стимулювання викладачів КНУТД на основі їх особистих щорічних рейтингів. Слушними є такі висновки І. Грищенка щодо позитивного впливу рейтингів на розвиток професійної компетентності викладачів:

– «найбільш професійно підготовлені викладачі активно відреагували на новий механізм оцінювання їхньої роботи і свідомо почали підвищувати свої професійні компетенції» (Грищенко, 2016:164);

– завдяки рейтинговому оцінюванню діяльності нпп «поступово змінюється портрет «компетентнісного» викладача. Сучасний викладач стає більш ініціативним, творчим, він уміє навчати та навчатись» (Грищенко, 2015:167).

Ю. Бардачов і Ю. Розов у статті «Рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників у Херсонському національному технічному університеті» (2018) розглядають рейтингове оцінювання як інструмент диференціації оплати праці в університеті і вважають цей вид оцінювання одним із основних складників університетського рейтингу. Автори знайомлять з таким елементом напрацьованого в університеті досвіду, як диференціація рейтингової оцінки. «Складовими рейтингової оцінки є постійний показник, що характеризує кваліфікаційний потенціал викладача, накопичений ним за весь час роботи, і показник поточної активності, що враховує його професійну компетентність, педагогічну майстерність та наукову і творчу активність за звітний період (рейтингова оцінка викладача визначається кожного навчального року після його завершення)» (Бардачов, Розов, 2018:16). Автори поділяють думку І. Грищенка про особисту й інституційну роль рейтингу. Вони також вбачають у ньому «дієвий важіль впливу на професійний ріст викладача, спонукання його до творчої і креативної праці через матеріальне заохочення» (Бардачов, Розов, 2018:16) і вважають його «інструментом управління, який дозволяє обґрунтовано формувати стимулюючі доплати, що сприяє підвищенню ефективності діяльності як кожного окремого викладача, так і університету в цілому (Бардачов, Розов, 2018:16).

І. Анненкова у дисертаційному дослідженні «Теорія і методика моніторингу якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» (2016) доводить, «що застосування рейтингового оцінювання дає можливість відстежувати динаміку змін у співвідношенні видів діяльності в структурі загального середнього рейтингу за категоріями викладачів, визначати проблемні напрями, що потребують термінового управлінського впливу» (с. 29).

І. Станкевич у праці «Рейтингова система оцінювання працівників у забезпеченні якості діяльності освітньої організації» (2017) вказує на вагомість рейтингового оцінювання як складника внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Він обґрунтовує, що «рейтингова система як стимулює діяльність працівників вищів до забезпечення якісної підготовки здобувачів вищої освіти, так і координує їх зусилля в напрямку підвищення рівня лояльності до освітньої організації замовників та інших зацікавлених сторін, а також підвищення її іміджу на ринку освітніх послуг» (Станкевич, 2017:93).

Автори навчально-методичного посібника «Якість вищої освіти: теорія і практика» (2019) наголошують, що рейтингова оцінка науково-педагогічних працівників «дає можливість не лише здійснити облік і порівняння кількісних та якісних характеристик професійної діяльності викладача, але й створити економічні мотиваційні механізми з метою ефективного розвитку ЗВО» (с. 170). Також вони характеризують принципи і саму систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників. Проте розгляд цих питань має узагальнений характер і не розкриває досвід університетів з оцінювання науково-педагогічних працівників. З чим не можемо погодитись, то це з включенням до рейтингу штрафних санкцій за порушення

викладачем трудової і навчальної дисципліни (хоча окремі ЗВО це практикують), активність відвідування загально-корпоративних заходів і професійних нарад, зауваження щодо ведення навчальної документації. Все перелічене стосується трудової дисципліни і жодним чином не характеризує досягнення викладача у викладанні і навчанні, а саме їх виявляють і оцінюють за допомогою рейтингування. Адже рейтинг – це «показник оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програм у певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням та ін., і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних» (Бусел, 2009: 1210). Оцінювання – дія, що дозволяє «визначати якості, цінність, достоїнства і т. ін. кого- чого-небудь» (Бусел, 2009: 871). Отже, рейтингове оцінювання науково-педагогічного працівника – це процес і результат оцінки його професійної діяльності за конкретний період і порівняння досягнутого з результатами колег. Тому його доцільно позиціонувати як технологію визнання професійних досягнень викладачів, що несумісна із штрафними санкціями.

Проаналізовані наукові публікації доводять: в університетах практично утвердилась і втілюється ідея зв'язку оплати праці з досконалістю професійної діяльності, встановленої на основі рейтингового оцінювання, що неповністю відповідає його призначенню і можливостям; досвід ЗВО з оцінювання діяльності нпп є актуальним для теорії і практики освітнього процесу, а тому потребує цілеспрямованого вивчення і поширення.

Мета статті – збагатити область наукового знання про оцінювання діяльності нпп результатами порівняльного аналізу існуючих вітчизняних практик його організації, проведення та використання одержаних результатів..

Завдання: здійснити аналіз попередніх досліджень за означеною темою; розкрити спільне для вітчизняних ЗВО в оцінюванні діяльності нпп, виявити продуктивні ідеї рейтингового оцінювання багатогранної діяльності нпп, що можуть бути рекомендовані до широкого використання; сформулювати передбачення стосовно подальшого розвитку цієї важливої діагностичної й управлінської процедури в умовах інститутської автономії університетів.

Методи дослідження

Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань базується на використанні таких методів: аналіз, порівняння, синтез, узагальнення, анкетування, вивчення вітчизняного досвіду оцінювання діяльності нпп. Джерелами інформації для дослідження стали наукові публікації, нормативні документи закладів вищої освіти щодо оцінювання діяльності нпп, наявні у відкритому доступі в мережі Інтернет, анкетування науково-педагогічних працівників.

Результати дослідження

Аналіз вітчизняних практик засвідчив, що найпоширенішими видами оцінювання є атестація та щорічне рейтингове оцінювання. Відмінність між ними криється у періодичності проведення і головному призначенні, у більшій закритості першого. Атестація є підтвердженням відповідності займаній посаді, рейтингування – способом виявлення й оцінювання досягнень і визначення на їх основі місця викладача серед представників однієї професійної категорії.

Поштовхом до започаткування рейтингового оцінювання викладачів став наказ Міністерства освіти і науки України «Про удосконалення механізмів зовнішнього та внутрішнього оцінювання навчальних досягнень студентів» (2007). З того часу рейтингове

оцінювання пройшло етапи започаткування та становлення й натеper різнобічно розвивається.

До інших видів оцінювання належать: анонімне опитування студентів, проведення конкурсів «Кращий викладач» «Кращий науковець», «Найкращий викладач очима студентів», опитування випускників попередніх років тощо.

Те, що рейтингування є основним видом оцінювання у вітчизняних ЗВО, свідчать і результати анкетування, проведеного відділом інтеграції вищої світи і науки Інституту вищої освіти НАПН України, в якому взяли участь 209 викладачів й управлінців 41 закладів вищої освіти, розташованих у різних регіонах України. Серед них 19,1% зі стажем роботи 1-10 років, 26,8 % – 11 – 20 років, 54,1 % – понад 20 років. У відповіді на запитання «Які види оцінювання практикують у вашому ЗВО?» 179 або 85,6 % респондентів вказали, що це рейтинг.

Розкриємо загальне у рейтинговому оцінюванні діяльності викладачів вітчизняних ЗВО, встановлене за результатами аналізу, порівняння та узагальнення вітчизняних практик з досліджуваного питання.

1. Процедура є щорічною, її здійснення регламентовано розробленими ЗВО відповідними нормативними документами, що періодично переглядаються та коригуються. У кожному закладі є структурний підрозділ, що опікується як організацією проведення оцінювання, так і обробкою його результатів.

2. Рейтинг загалом стосується досягнень нпп у навчальній, методичній, науковій, організаційній, а також виховній і громадській діяльності й визначається за посадовими категоріями (професори, доценти, старші викладачі, асистенти).

3. Опрацювання інформації й встановлення рейтингу відбувається із застосуванням сучасних інформаційних технологій, що дозволяють автоматизувати збір та аналіз інформації про досягнення нпп, а також розраховувати особистий рейтинг кожного викладача.

4. Існуюча в університетах процедура проведення рейтингового оцінювання та пов'язаних з нею управлінських рішень складається з кількох етапів (рис. 1):

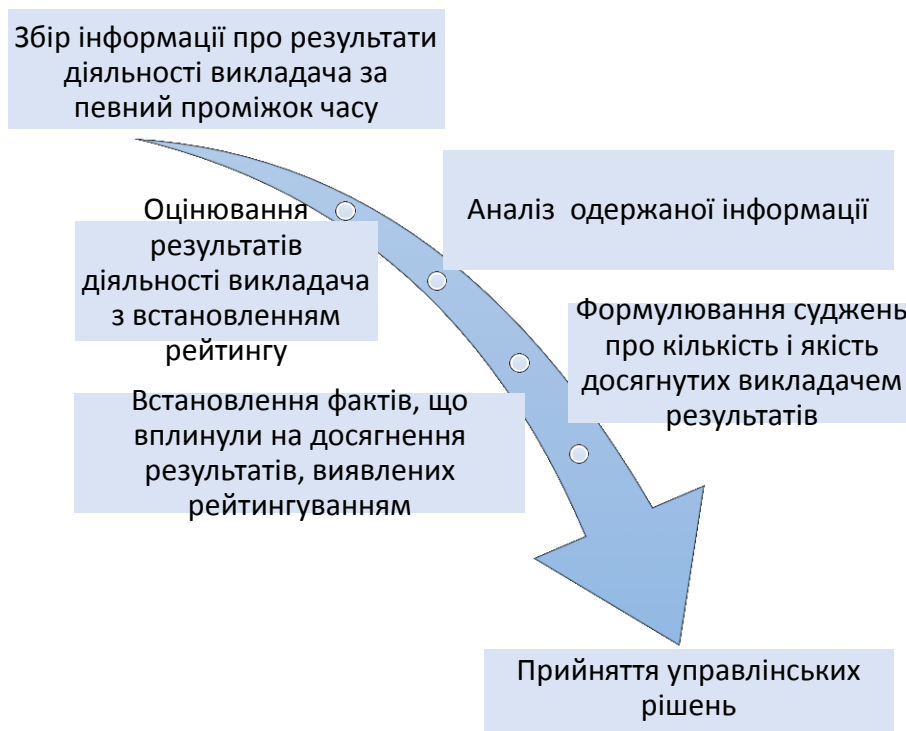

Рис. 1. Етапи рейтингового оцінювання діяльності викладача на інституційному рівні

5. Більшість ЗВО піддають оцінюванню досягнуте викладачами у професійній діяльності за поточний навчальний рік. Проте у деяких ЗВО враховують так би мовити статусні бали: а) за наукові ступені і вчені звання незалежно від року їх отримання; б) за перебування на адміністративній посаді (виконання обов'язків декана, його заступників, завідувача кафедри тощо).

6. Зростає роль здобувачів вищої освіти в оцінці діяльності нпп. Анонімну думку студентів щодо діяльності нпп беруть до уваги до під час атестації, оцінювання розроблених ними навчальних дисциплін, рідше середню сумарну кількість оцінних балів, виставлених студентами, додають до особистого рейтингу викладача.

Дослідження показало, що серед авторів наукових публікацій відсутня єдність думок про об'єктивність студентського оцінювання викладацької діяльності. За означеним вище анкетуванням думка респондентів з цього приводу була різною, проте необ'єктивним студентське оцінювання вважають лише 1,4 % опитаних. Масовою (62,2 %) виявилась оцінка «Радше об'єктивно, ніж необ'єктивно», об'єктивним оцінювання вважають 14,4 % опитаних.

7. Критерії і показники рейтингового оцінювання характеризуються динамічністю, яка проявляється у перегляді кількості балів за окремі види діяльності, появою нових і відмовою від деяких раніше існуючих показників. Найбільш динамічним виявився розвиток показників наукової діяльності нпп. Останні кілька років до них додалися такі, як кількість наукових праць, опублікованих у виданнях, що входять до наукометричних баз даних Scopus або Web of Science, а також у наукових виданнях України категорії А, h-індекс, індекс цитування, участь у міжнародних проєктах.

8. Проведений аналіз вітчизняних практик показав, що в університетах склався трикутник оцінювання, сторонами якого є якість вищої освіти, результативність праці нпп, об'єктивна думка студентів про діяльність нпп.

Крім загального в оцінюванні нпп є й особливе та одиничне. Його наявність віддзеркалює або профіль підготовки здобувачів вищої освіти, або наріжні питання діяльності університету, що потребують відповідних дій нпп. Підтвердимо це прикладами.

Приклад 1. У Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" обліковуються та оцінюються підготовлені та проголошені доповіді з циклу «Видатні конструктори та вчені України», передбачені планом Державного політехнічного музею; організація і проведення конкурсу стартап-проєктів «Sikorsky Challenge»; підготовка переможців II-III етапу Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук (2018).

Приклад 2. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця більшою мірою схиляється до рейтингування кафедр. Відповідно й нормативний документ має назву «Положення про рейтингову оцінку діяльності кафедр, структурних підрозділів і науково-педагогічних працівників Національного медичного університету імені О.О. Богомольця» Серед рейтингових показників у ньому зазначені: оцінка міжнародного, державного та галузевого визнання кафедр, оцінка лікувально-діагностичної, профілактичної роботи кафедр, наявність конфліктних ситуацій, деструктивних поведінкових та моральних проявів, скарг, правопорушень (2021).

Приклад 3. У Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка «підсумковий рейтинг науково-педагогічного працівника обчислюється як сума балів за його досягнення за напрямками роботи та балу за наслідками анкетування студентів» (2018). Також

рейтингом передбачено, що розміщення у репозитарії однієї наукової праці, опублікованої у поточному році, оцінюється трьома балами.

Приклад 4. Особистий рейтинг науково-педагогічних працівників Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського містить критерії оцінювання профорієнтаційної діяльності: розробка профорієнтаційного буклету, профорієнтаційні виступи, профорієнтаційна робота в соціальних мережах (2018). Можна ствердно говорити, що стимулювання у такий спосіб діяльності викладачів має позитивні наслідки – заклад увійшов у трійку педагогічних університетів, що отримують найбільшу кількість державних місць.

Приклад 5. Житомирський державний університет імені Івана Франка, проводячи конкурс «Науковець року», диференціює його учасників на групи за напрямками: історико-філософським, психолого-педагогічним, природничо-математичним, літературно-лінгвістичним (2019). Подібна диференціація видається доцільною. Оскільки зазначені напрями наукових досліджень відрізняються за результатами, такий підхід сприяє індивідуалізації оцінювання нпп. Аналогічно організований конкурс «Молодий науковець».

Приклад 6. У Києво-Могилянській академії крім високої оцінки публікацій нпп у високорейтингових наукових виданнях, нараховуючи бали, зважають на квартиль журналу у Scopus та Web of Science.

Приклад 7. У Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка, спираючись на досвід Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, переймаються оцінюванням діяльності викладачів студентами. Характеристика рівнів та діапазон значень показника узагальненої оцінки вміщена на сторінках Положення про оцінювання якості організації освітньої діяльності здобувачами вищої освіти (2019). За п'ятьма рівнями (високий, вище середнього, середній, низький) «здійснюється ранжування викладачів щодо якості організації освітньої діяльності з метою визначення та поширення кращих практик організації освітньої діяльності» (2019).

Висновки

В умовах університетської автономії заклади вищої освіти самостійно розробляють та удосконалюють нормативні основи оцінювання діяльності нпп, керуючись пріоритетністю напрямів діяльності для розвитку ЗВО. Позиціювання викладання і навчання у європейських вимірах посилює роль оцінювання як чинника забезпечення якості вищої освіти і дієвого засобу розвитку мотивації до професійного зростання. Тому кращі практики його проведення та подальшого використання одержаних результатів ніколи не мали такого значення, як нині.

Натепер щорічний особистий рейтинг нпп є найпоширенішим видом оцінювання діяльності нпп, що органічно поєднується з іншими видами оцінювання, з поміж яких актуальності набуває оцінювання студентами якості викладання навчальних дисциплін. У різних ЗВО процедура рейтингового оцінювання відбувається за схожою схемою, поетапно і з поділом викладачів на кваліфікаційні категорії.

Окреслився спільний підхід до використання результатів оцінювання. Він полягає у використанні його результатів для морального та матеріального відзначення досягнутого викладачем і стимулювання його подальшої діяльності. На результати оцінювання також зважають при укладанні чи розірванні контрактів.

Встановлена тенденція оновлення критеріїв і показників рейтингового оцінювання діяльності нпп університетів, що стосуються дослідницької діяльності і досконалості викладання. Одержані результати дозволяють сформулювати закономірність: величина

вагових коефіцієнтів рейтингового оцінювання основних видів професійної діяльності нпп ЗВО залежить від пріоритетності виду на час оцінювання. Наприклад, все частіше ЗВО оцінюють публікації у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus та Web of Science, вищими балами, ніж захист кандидатської дисертації, високі бали нараховують за сприяння надходженню у бюджет університету зовнішніх коштів на проведення наукових досліджень.

Незважаючи на суттєвий розвиток рейтингового оцінювання, воно не позбавлене недоліків. Так у розроблених ЗВО нормативних документах відсутнє обґрунтування відсоткового відношення максимальної суми балів за різні види діяльності. Рейтинги все ще недостатньо відображають показники якості викладання і педагогічної майстерності нпп. Ототожнення рейтингу досягнень з рейтингом посадових обов'язків знижує об'єктивність порівняння особистих здобутків викладачів. Не надається належного значення відстеженню динаміки особистих рейтингів. Оцінюючи продуктивність праці викладача в межах одного часового хронотопу, не акцентують увагу на перспективах подальшої діяльності нпп. Все зазначене вибудовує вектори подальшого розвитку оцінювання діяльності нпп в умовах інституційної автономії університетів.

Актуальними подальшими дослідженнями вважаємо: вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду оцінювання діяльності нпп; дослідження зв'язку і залежності між рейтинговим оцінюванням й підвищенням кваліфікації нпп з урахуванням положень прийнятого нещодавно професійного стандарту на групу спеціальностей «Викладачі закладів вищої освіти», в якому закладено критеріальну основу подальшого удосконалення системи оцінювання діяльності нпп.

Бібліографічні посилання

- Анненкова, І. (2016). Теорія і методика моніторингу якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. *Дис. докт. ек. наук*: 13.00.06. Київ.
- Бардачов, Ю., & Розов, Ю. (2018). Рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників у Херсонському національному технічному університеті. *ВІСНИК ХНТУ*, 1(64), 13–17.
- Бусел, В. (ред.). (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод. і допов.). Київ, Ірпінь.
- Василюк, А., & Дей, М. (ред.). (2019). *Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник*. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М.
- Грищенко, І. (2016). Оцінювання ефективності діяльності науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. Спецвипуск, 154–168.
- Грищенко, І. (2015). Дослідження практики матеріального забезпечення і підвищення суспільного статусу науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки*, 6, 53-64.
- Закон України «Про вищу освіту». (2014). <https://zakon.help/law/1556-VII/>
- Норми бального оцінювання рейтингування науково-педагогічних працівників (2018). <http://kbis.kpi.ua/kbis/images/stories/lira/1819v1.pdf>
- Положення про рейтингову оцінку діяльності кафедр, структурних підрозділів і науково-педагогічних працівників Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (2021). https://drive.google.com/file/d/1Q4p7ONvWwhj_B1oTqDAIG12ehLRuiK1M/view.
-

- Положення про організацію оцінювання здобувачами вищої освіти якості освітньої діяльності при вивченні навчальних дисциплін у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка. (2019). [https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni doc/Poloj ocinyuv cuspu 2020.pdf](https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_ocinyuv_cuspu_2020.pdf)
- Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників, кафедр, навчально-наукових інститутів, факультетів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. (2018). https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_reytingovu_sistemu_ocinyuvannya_diyalnosti_d2a31.pdf
- Положення про щорічне рейтингове оцінювання наукової діяльності науково-педагогічних, педагогічних працівників «Науковець року». (2019). https://zu.edu.ua/offic/naukovec_roku.pdf
- Правила і процедури оцінювання освітньої, наукової, виховної, громадської та профорієнтаційної діяльності науково-педагогічних, педагогічних працівників Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. (2018). https://vspu.edu.ua/content/position/p32_18.pdf
- Про удосконалення механізмів зовнішнього та внутрішнього оцінювання навчальних досягнень студентів. (2007). Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.10.2007 р. № 948. <http://academy.ks.ua/zno/doc/6.pdf>
- Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». (2021). Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.03.2021 № 610. https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf
- Станкевич, І. (2017). Рейтингова система оцінювання працівників у забезпеченні якості діяльності освітньої організації. *Бізнес Інформ*, 9, 93–100. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=binf_2017_9_17

References

- Annikenkova, I. (2016). *Teoriia i metodyka monitorynhu yakosti profesiinoi diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv* [Theory and methods for monitoring the quality of professional activity of scientific and pedagogical workers of HEIs]. *Dys. dokt. ek. nauk*: 13.00.06. Kyiv. (in Ukrainian).
- Bardachov, Yu., Rozov, Yu. (2018). Reitynhove otsiniuvannia diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv u Khersonskomu natsionalnomu tekhnichnomu universyteti [Rating evaluation of the activity of scientific and pedagogical workers at Kherson National Technical University]. *VISNYK KhNTU*, 1(64), 13–17. (in Ukrainian).
- Busel, V. (red.). (2005). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]* (z dod. i dopov.). Kyiv, Irpin. (in Ukrainian).
- Vasyliuk, A., & Dei, M. (red.). (2019). *Yakist vyshchoi osvity: teoriia i praktyka: navchalno-metodychnyi posibnyk* [The quality of higher education: theory and practice: a textbook]. Kyiv; Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M. M., 176 s. (in Ukrainian)

- Hryshchenko, I. (2016). Otsiniuvannia efektyvnosti diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchoho navchalnoho zakladu [Evaluation of the effectiveness of scientific and pedagogical staff of HEI]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu. Spetsvypusk*, 154–168. (in Ukrainian).
- Hryshchenko, I. (2015). Doslidzhennia praktyky materialnoho zabezpechennia i pidvyshchennia suspilnoho statusu naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Research of the practice of material support and raising the social status of scientific and pedagogical workers of HEIs]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu. Seriya : Ekonomichni nauky*, 6, 53-64. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine "On Higher Education"]. (2014). <https://zakon.help/law/1556-VII/> (in Ukrainian).
- Normy balnoho otsiniuvannia reitynhuvannia naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Standards for scoring the rating of research and teaching staff]. (2018). <http://kbis.kpi.ua/kbis/images/stories/lira/1819v1.pdf> (in Ukrainian).
- Polozhennia pro reitynhovu otsinku diialnosti kafedr, strukturnykh pidrozdiliv i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv Natsionalnoho medychnoho universytetu imeni O.O. Bohomoltsia [Regulations on the rating of the activities of departments, structural units and research and teaching staff of Bogomolets National Medical University]. (2021). https://drive.google.com/file/d/1Q4p7ONvWwhj_B1oTqDAIG12ehLRuiK1M/view . (in Ukrainian).
- Polozhennia pro orhanizatsiiu otsiniuvannia zdobuvachamy vyshchoi osvity yakosti osvitnoi diialnosti pry vyvchenni navchalnykh dystsyplin u Tsentralnoukrainskomu derzhavnomu pedahohichnomu universyteti imeni Volodymyra Vynnychenka [Regulations on the organization of assessment by applicants for higher education of the quality of educational activities in the study of academic disciplines at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University]. (2019). https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_ocinyuv_cuspu_2020.pdf (in Ukrainian).
- Polozhennia pro reitynhovu systemu otsiniuvannia diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv, kafedr, navchalno-naukovykh instytutiv, fakultetiv Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni A.S. Makarenka [Regulations on the rating system for evaluating the activities of scientific and pedagogical workers, departments, educational and scientific institutes, faculties of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko]. (2018). https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_reytingovu_sistemu_ocinyuvannya_diyalnosti_d2a31.pdf (in Ukrainian).
- Polozhennia pro shchorichne reitynhove otsiniuvannia naukovo diialnosti naukovo-pedahohichnykh, pedahohichnykh pratsivnykiv «Naukovets roku» [Regulations on the annual rating assessment of scientific activity of scientific and pedagogical, pedagogical workers "Scientist of the Year"]. (2019). https://zu.edu.ua/offic/naukovec_roku.pdf (in Ukrainian).
- Pravyla i protsedury otsiniuvannia osvitnoi, naukovo, vykhovnoi, hromadskoi ta proforiientatsiinoi diialnosti naukovo-pedahohichnykh, pedahohichnykh pratsivnykiv Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [Rules and procedures for assessment of the educational, scientific, educational, social and career guidance activities of scientific and pedagogical, pedagogical staff of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State
-

- Pedagogical University]. (2018). https://vspu.edu.ua/content/position/p32_18.pdf (in Ukrainian).
- Pro udoskonalennia mekhanizmiv zovnishnoho ta vnutrishnoho otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen studentiv [About improvement of mechanisms of external and internal estimation of students' educational achievements]. (2007). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29.10.2007 r. № 948. <http://academy.ks.ua/zno/doc/6.pdf> (in Ukrainian).
- Profesiyniy standart na hrupu profesii «Vykladachi zakladiv vyshchoi osvity» [Professional Standard for the group of professions "Teachers of higher education institutions"]. (2021). Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva vid 23.03.2021 № 610. https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf (in Ukrainian)
- Stankevych, I. (2017). Reitynhova systema otsiniuvannia pratsivnykiv u zabezpechenni yakosti diialnosti osvitnoi orhanizatsii [Rating system for evaluating employees in ensuring the quality of the educational organization]. *Biznes Inform*, 9, 93–100. www.business-inform.net http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=binf_2017_9_17 (in Ukrainian).

Yaroshenko Olga

Evaluation of the activity of scientific and pedagogical staff: domestic experience and vectors of development under the university autonomy

142

Abstract

The article reveals the evaluation of the activities carried out by scientific and pedagogical staff in domestic higher education institutions from a process point of view and the standpoint of the result. The main types of assessment used in higher education institutions are described. The results obtained during the analysis of scientific publications, normative documents and questionnaires of teachers and managers confirmed the massive rating of the activities of scientific and pedagogical workers, its superiority among other types of assessment.

According to the materials available in the open Internet access, a comparative analysis of the rating policy of 20 higher education institutions, located in different regions of Ukraine, was carried out. It was found that in each university the determinant of the rating policy is Development Strategy, according to which the evaluation of research and teaching staff is positioned as an important procedure for internal quality assurance of higher education and a factor in stimulating professional development of teachers.

Based on a comparative analysis of the regulatory framework, criteria, indicators and evaluation procedures inherent in different institutions of higher education, common features and characteristics of rating evaluation of research and teaching staff. The personal and institutional dimensions of the significance of various evaluation of the activity of scientific and pedagogical workers are revealed. Emphasis is placed on modern indicators and problematic evaluation issues identified in the process of studying domestic practices. Insufficient use of information collected through rating assessment for prognostic purposes is emphasized.

The tendency of updating criteria and indicators of a rating estimation of activities carried out by scientific and pedagogical workers of universities is established. An objective relationship between the establishment of coefficients for the rating of the main types of professional activities of research and teaching staff (educational, scientific, methodological, organizational and educational) and the priority of the holding activities for the university at the time of the rating.

Key words: autonomy, analysis, experience, scientific and pedagogical staff, indicators of rating assessment, rating, development, assessment, quality of higher education.

Інформація про автора:

Ярошенко Ольга

- Доктор педагогічних наук, професор
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, головний науковий співробітник
- ORCID iD 0000-0003-1555-0526
- E-mail: yaroshenko_o@ukr.net
- 096 448 00 65

Yaroshenko Olga

- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
- Ukraine
- Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, the Lead Research